

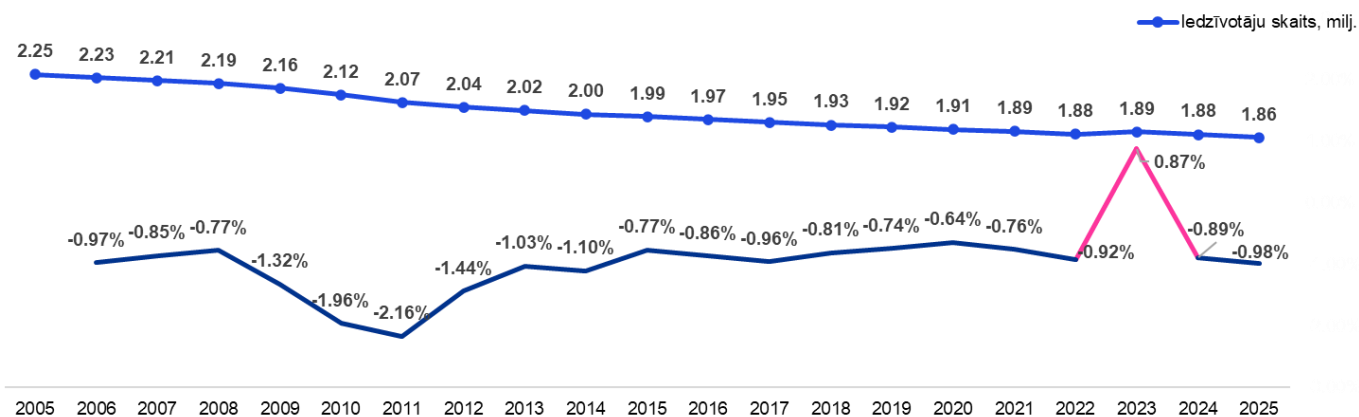
Latvijas reģionu demogrāfijas tendences un reģionālās politikas pielāgošanās iespējas

Seminārs «Sarukšana un mainīgās demogrāfijas tendences: ESPON
pētījumu atbalsts turpmākās reģionālās politikas izstrādei»

05.12.2025.

Pašreizējo demogrāfisko situāciju veido tendences pēdējo 20 gadu garumā

Iedzīvotāju skaita izmaiņas Latvijā, 2005.-2025. gads

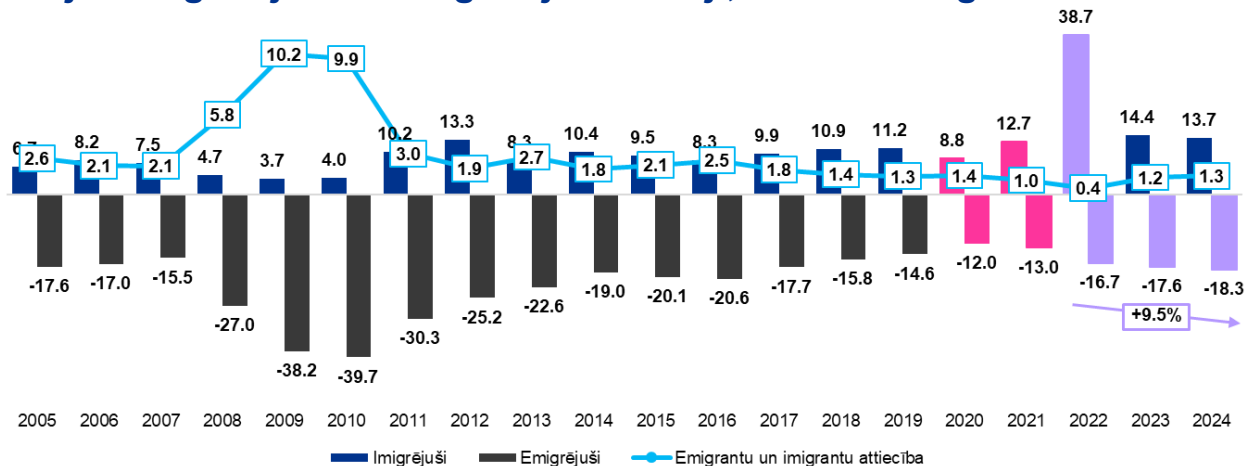
Ārējie nacionāla un starptautiska rakstura apstākļi:

- Iestāšanās ES 2004.g. un darbaspēka emigrācija
- 2008.g. globālā finanšu krīze un lielākais emigrācijas vilnis
- Valstī ieviesti krīzes pārvarēšanas pasākumi 2010.-2014.g.
- Pakāpeniska makroekonomiskās situācijas uzlabošanās no 2015.-2019.g.
- 2020.g. – 15 gadu laikā mazākais iedzīvotāju skaita samazinājums un mazākais emigrējušo iedzīvotāju skaits
- Pandēmija – 2020.-2022.g.
- Krievijas iebrukums Ukrainā – kopš 2022.g.

Avots: OSP, 2025. Iedzīvotāju skaits gada sākumā, tā izmaiņas un dabiskās kustības galvenie rādītāji

Pašreizējo demogrāfisko situāciju veido tendences pēdējo 20 gadu garumā

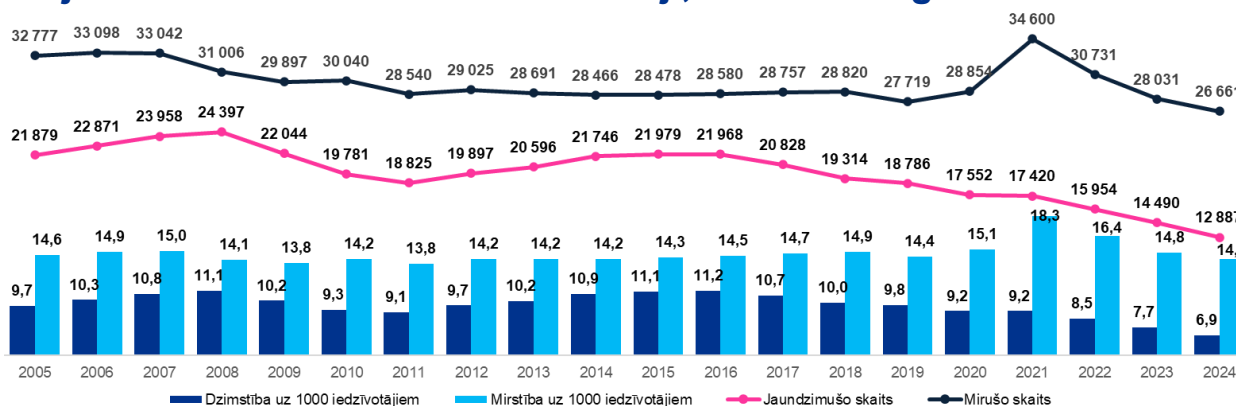
Latvijas imigrācijas un emigrācijas rādītāji, 2005.-2024. gads

Ārējie nacionāla un starptautiska rakstura apstākļi:

- Iestāšanās ES 2004.g. un darbaspēka emigrācija
- 2008.g. globālā finanšu krīze un lielākais emigrācijas vilnis
- Valstī ieviesti krīzes pārvarēšanas pasākumi 2010.-2014.g.
- Pakāpeniska makroekonomiskās situācijas uzlabošanās no 2015.-2019.g.
- 2020.g. – 15 gadu laikā mazākais iedzīvotāju skaita samazinājums un mazākais emigrējušo iedzīvotāju skaits
- Pandēmija – 2020.-2022.g.
- Krievijas iebrukums Ukrainā – kopš 2022.g.

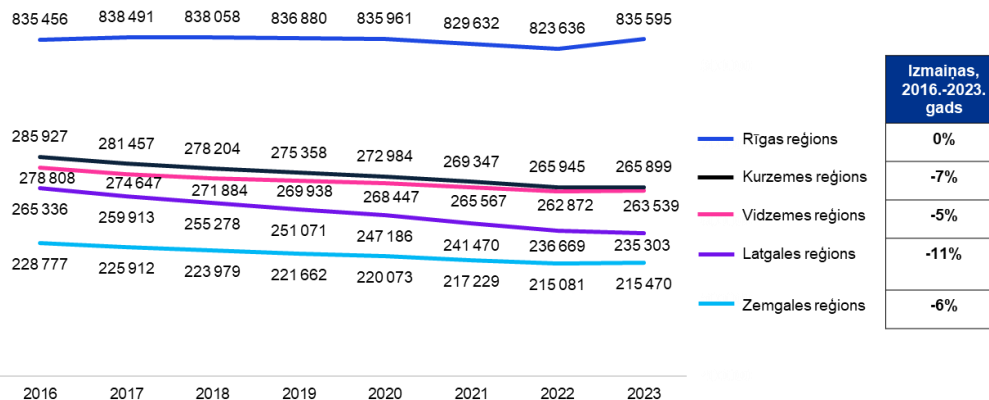
Latvijas dzimstības un mirstības rādītāji, 2005.-2024. gads

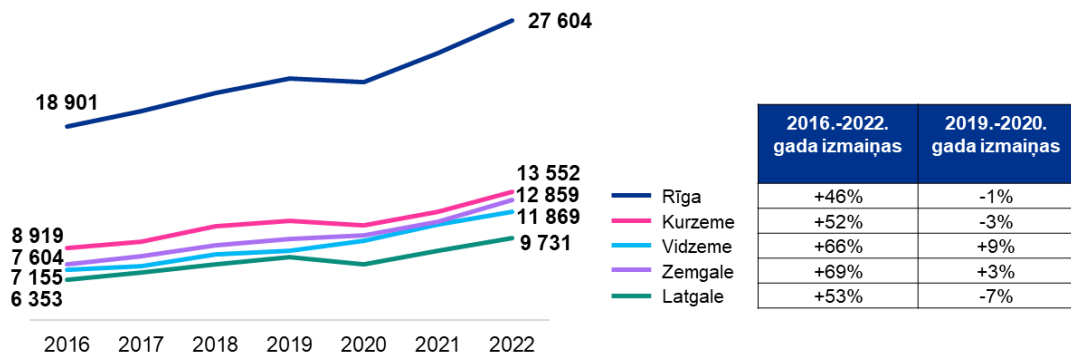
Avots: OSP, 2025. Iedzīvotāju skaits gada sākumā, tā izmaiņas un dabiskās kustības galvenie rādītāji

Iedzīvotāju skaits pēdējo 8 gadu laikā samazinājies visos reģionos, izņemot Rīgas, neskatoties uz ekonomisko rādītāju uzlabošanos

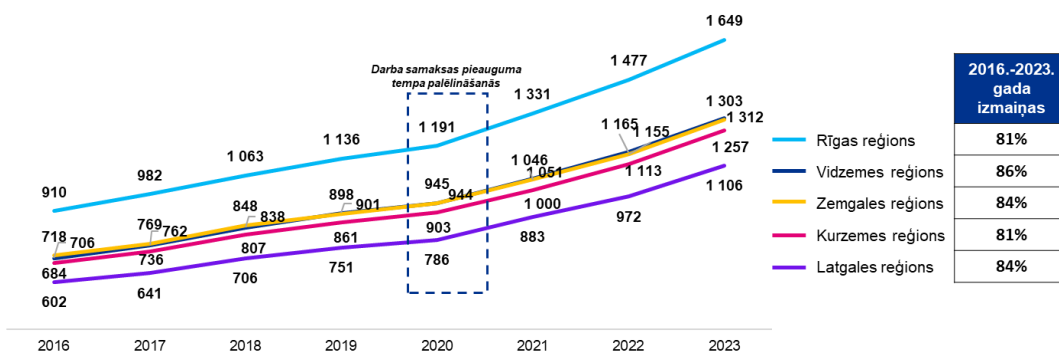
Iedzīvotāju skaita izmaiņas reģionos, 2016.-2022. gads

Vidējais IKP uz vienu iedzīvotāju reģionos, 2016.-2022. gads

Vidējā darba samaksa reģionos, 2016.-2023. gads

Avots: OSP, 2025. Iedzīvotāju skaits gada sākumā, tā izmaiņas un dabiskās kustības galvenie rādītāji; lekšzemes kopprodukts un bruto pievienotā vērtība reģionos, valstspilsētās un novados faktiskajās cenās; Mēneša darba samaksa pēc dzīvesvietas reģionos, novados, pilsētās, pagastos

Iedzīvotāju skaita samazināšanās ir gan pakalpojumu pieejamības samazināšanās un uzņēmējdarbības attīstības palēnināšanās iemesls, gan šo apstākļu sekas

- Ārējie apstākļi un nacionāla un starptautiska rakstura apstākļi, piemēram, karjeras un ekonomiskās iespējas

IEDZĪVOTĀJU SKAITA SAMAZINĀŠANĀS

**SARUKŠANAS
SIMPTOMI**

- Relatīvi zemāki darbaspēka nodokļu ieņēmumi
- Arvien lielāka neatbilstība starp pakalpojumu piedāvājumu un pieprasījumu – zemāki darbaspēka nodokļu ieņēmumi, kas apgrūtina pakalpojumu uzturēšanu esošajā līmenī, un pakalpojumu izmaksu palielināšanās uz vienu iedzīvotāju

**PAŠVALDĪBU
KAPACITĀTE**

- Sarūk pašvaldības budžeta ieņēmumi un pieaug sociālās jomas izdevumi
- Pašvaldības kapacitātei ir būtiska nozīme depopulācijas izraisīto izaicinājumu pārvarēšanā un tieši tām ir jābūt visinformētākajām un spējīgākajām pieņemt attiecīgus lēmumus, lai pārvaldītu pieejamos resursus

**SAMAZINĀS
SABIEDRISKO
PAKALPOJUMU
PIEEJAMĪBA**

- Izmaiņas cilvēkresursu struktūrā, uz citām attīstītākām valstīm vai attīstītākiem centriem valsts iekšienē aizplūstot iedzīvotājiem, t.sk. jauniešiem ar mūsdienīgām prasmēm un augstāko vai profesionālo izglītību
- Pieaug gados vecāku iedzīvotāju un iedzīvotāju ar zemāku izglītības līmeni īpatsvars

**PALĒNINĀS
UZŅĒMĒJDARBĪBAS
ATTĪSTĪBA**

**INOVĀCIJU
KAPACITĀTE**

Avoti: KPMG analīze, balstoties uz McMillan R. (2015) [saite](#), ESPON (2018) [saite](#)

Pašvaldībām ir iespēja izvēlēties vienu no trīs politiskajiem virzieniem vai to elementu kombināciju, lai pielāgotos demogrāfijas tendencēm

1. «Neko nedarīt» virziens

- Noliegšana un ignorēšana
- Pasīva pārkārtošanās
- Tirgus pielāgošanās

→ **Augsts sarukšanas turpināšanās risks**

2. «Pretošanās pieejas» virziens

Cilvēkresursu piesaiste

- Fiziski pievilcīga dzīves telpa
- Vietas kopējā pievilcība

Ekonomisko iespēju veicināšana

- Kapitāla piesaiste
- Uzņēmumu piesaiste
- Tūrisma attīstība

→ **«Sarukšanas spirāli» var pārraut tikai tad, ja ārējā vide, t.sk. iespējas piesaistīt investīcijas, ir labvēlīga**

3. «Pieņemšanas pieejas» virziens

Cilvēkresursu saglabāšana:

- Dzīves kvalitātes uzlabošana – fokuss uz cilvēku vajadzībām
- Sociālās iekļaušanas veicināšana
- Pielāgošanās iedzīvotāju novecošanās tendencei

Investīciju un infrastruktūras saglabāšana:

- Resursu pārvaldība, lai saglabātu pakalpojumu kvalitāti
- Infrastruktūras pielāgošana
- Ekonomiskās struktūras pielāgošana mazākam iedzīvotāju skaitam

«Sarukšanas spirāli» var labāk kontrolēt un palēnināt sarukumu vai nodrošināt pakāpenisku apdzīvoto vietu skaita samazināšanu

1. Statistikas datu noliegšana (1. virziens)

2. Centieni novērst samazinājumu (2. virziens)

3. Iemācīšanās, kā ar to tikt galā (3. virziens)

4. Iespēju saskatīšana un radīšana (2. un 3. virziens)

Avoti: KPMG analīze, balstoties uz McMillan R. (2015) [saite](#), ESPON (2018) [saite](#)

Pašvaldību klasificēšana atbilstoši depopulācijas riska līmenim

Nr.	Rādītājs	Apraksts	Robežvērtība
1.	Iedzīvotāju blīvums	Iedzīvotāju skaits uz 1 km ²	≤ 20
2.	Iedzīvotāju skaita pieaugums pēdējo 10 gadu laikā	Iedzīvotāju skaita izmaiņas starp 10 gadu perioda pirmo un pēdējo gadu, %	≤ 0
3.	Dabiskā pieauguma īpatsvars	Dabiskā pieauguma īpatsvars no kopējā iedzīvotāju skaita (kopā 10 gadu periodā), %	≤ -5%
4.	Migrācijas saldo īpatsvars	Migrācijas saldo pēdējo 10 gadu laikā īpatsvars no iedzīvotāju skaita pēdējā gadā, %	≤ 0
5.	Novecošanas temps	Iedzīvotāju skaits vecumā virs 64 gadiem attiecībā pret iedzīvotāju skaitu vecumā līdz 15 gadiem, %	≥ 210
6.	Atkarības indekss	Iedzīvotāju skaits virs 64 gadiem attiecībā pret iedzīvotāju skaitu darbības vecumā (15-64 gadi), %	≥ 30

Atkarībā no izvēlēto demogrāfisko rādītāju vērtības, pašvaldības var tikt klasificētas atbilstoši iedzīvotāju skaita samazināšanās riskam:

- 1. Ļoti augsts risks** – pašvaldība atbilst visu rādītāju kritērijiem
- 2. Augsts risks** – pašvaldība atbilst pieciem kritērijiem
- 3. Vidēji augsts risks** – pašvaldība atbilst četriem kritērijiem
- 4. Vidēji zems risks** – pašvaldība atbilst trīs kritērijiem
- 5. Zems risks** – pašvaldība atbilst diviem kritērijiem
- 6. Ļoti zem/ Nav risks** – pašvaldība atbilst nevienam vai vienam kritērijiem

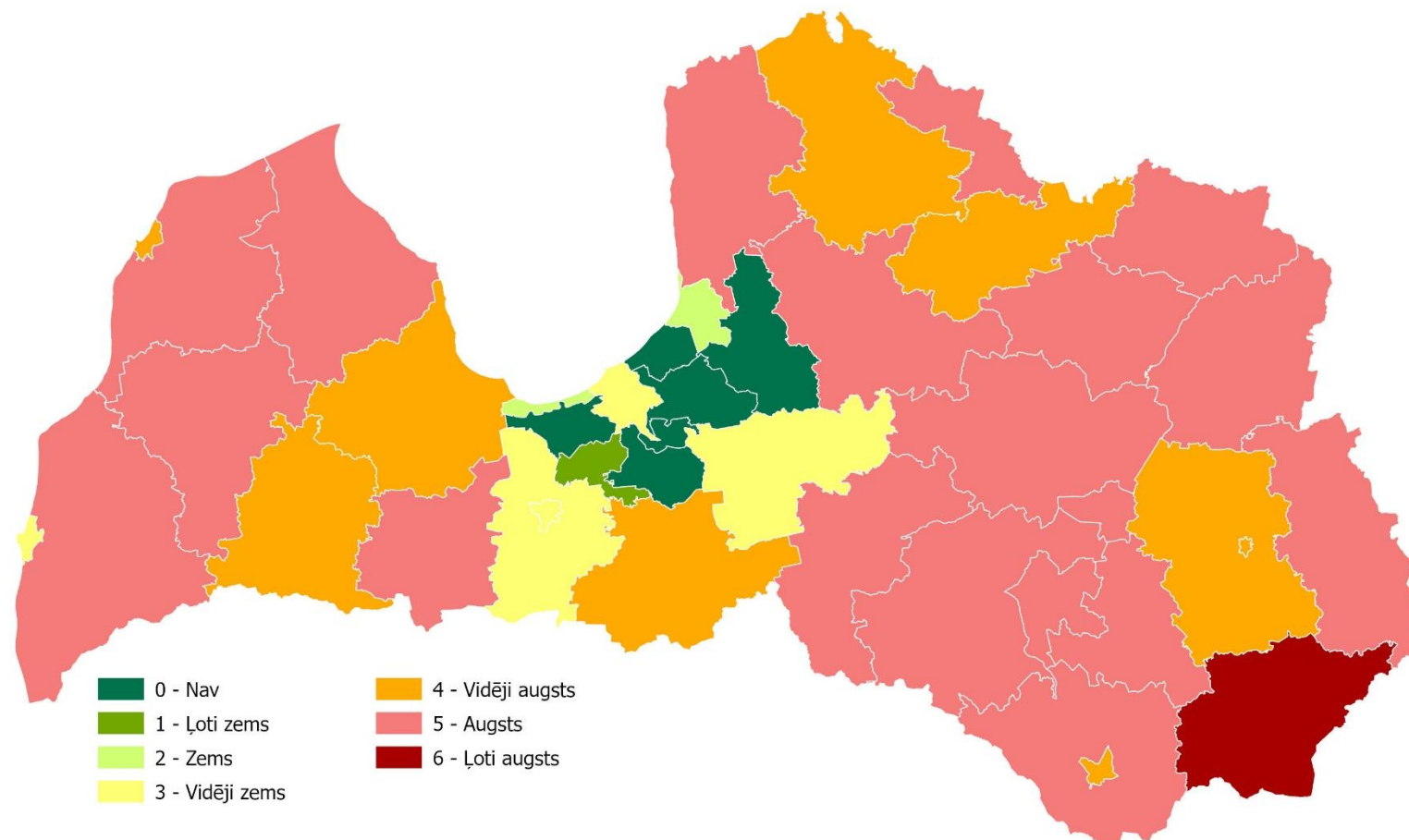

"Iedzīvotāju skaita samazināšanās lejupejošā cikla" spēks

Avoti: KPMG analīze, balstoties uz L. Alama-Sabater, V. B.-T.-A.-C. (2021). Drivers of depopulation and spatial interdependence in a regional context. Cities, 114., [avots](#)

Depopulācijas riska piemērs – situācija 2021.g.

Riska līmenis	Īpatsvars
Nav/ Ļoti zems	14%
Zems	7%
Vidēji zems	12%
Vidēji augsts	21%
Augsts	44%
Ļoti augsts	2%

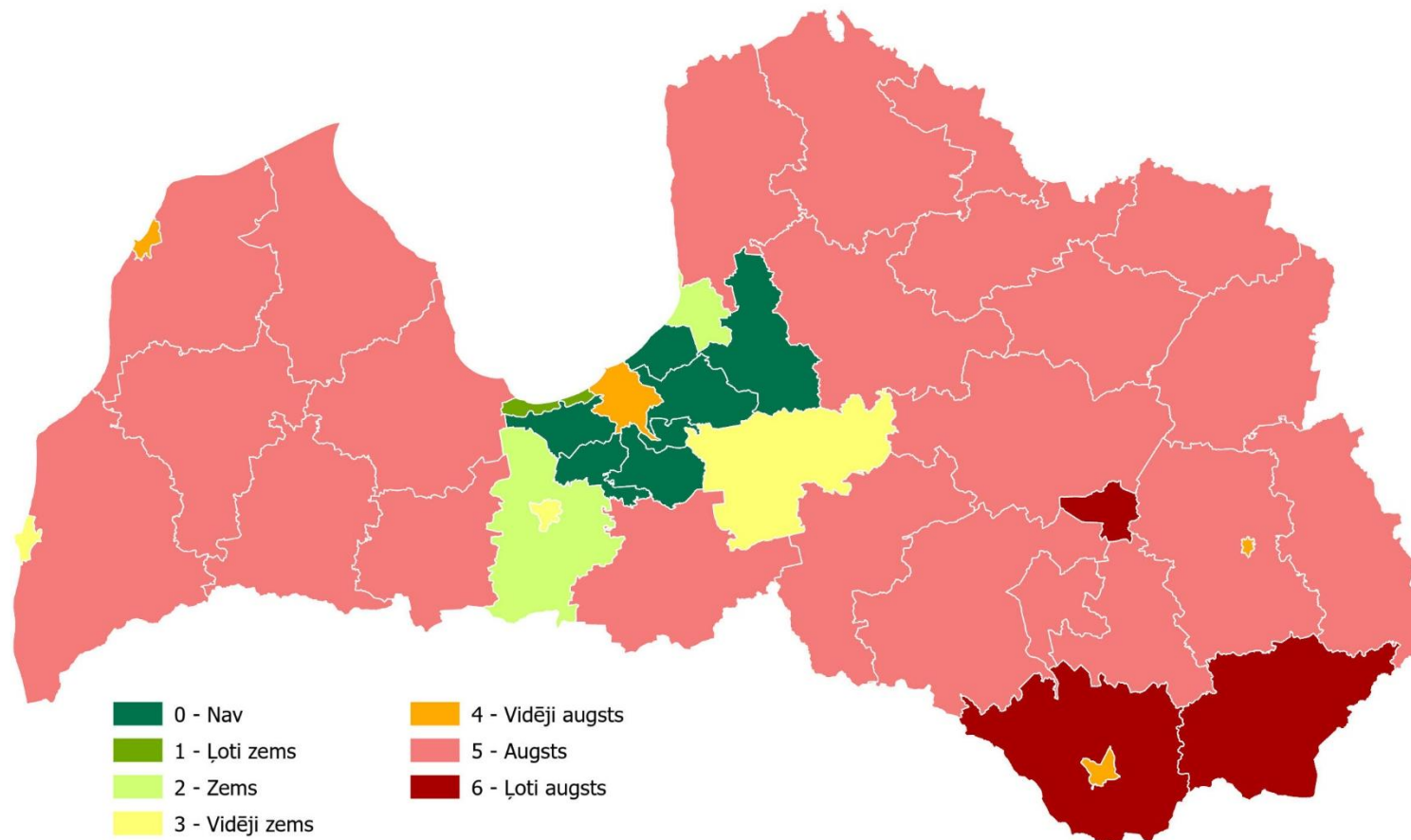
Avoti: KPMG analīze, balstoties uz OSP datiem, kas nepieciešami depopulācijas riska noteikšanai

Depopulācijas riska piemērs – situācija 2024.g.

Riska līmenis	Īpatsvars
Nav/ Ļoti zems	19% (+5%)
Zems	5% (-2%)
Vidēji zems	7% (+5%)
Vidēji augsts	10% (-11%)
Augsts	55% (+11%)
Ļoti augsts	5% (+3%)

- Būtiskā pāreja uz augstu risku notikusi galvenokārt dabiskā pieauguma īpatsvara rādītāja pasliktināšanās dēļ

Avoti: KPMG analīze, balstoties uz OSP datiem, kas nepieciešami depopulācijas riska noteikšanai

Pašvaldību ilgtermiņa attīstības stratēģijās minētie stratēģiskie ieguldījumu virzieni var tikt sasaistīti ar depopulācijas mazināšanas stratēģijām

No.	Stratēģiskie ieguldījumu virzieni	Pašvaldību ilgtermiņa attīstības stratēģiju analīze		
		«Neko nedarīt»	«Pretošanās»	«Pieņemšana»
1	Cilvēkkapitāla attīstība un noturēšana	-	-	X
2	Ekonomiskās aktivitātes veicināšana	-	X	X
3	Infrastruktūra un pakalpojumi	-	X	X
Pašvaldību līmeņa stratēģisko ieguldījumu piemēri (nosauktie piemēri nav visaptveroši):		Esošās situācijas saglabāšana vai pasīvā pielāgošanās	2. Nodarbinātības veicināšana, inovāciju un uzņēmējdarbības attīstība, starptautiskā konkurētspēja, tūrisms 3. Mobilitāte, pakalpojumu kvalitātes uzlabošana	1. Iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošana (veselības aprūpe, drošība, sociālais atbalsts u.c.), vietējās identitātes un piederības veicināšana 2. Izglītība un prasmes 3. Mājokļu pieejamība

Avots: KPMG Eksperti (K. Kovaļevskis) 2022. gads

Vienlaikus ieguldījumu virzienus būtiski saistīt ar depopulācijas riska mazināšanu, lai veicinātu efektīvu pašvaldību darbu

Nr.	Rādītājs	Apraksts	Robežvērtība	Ieguldījumu virzieni
1	Iedzīvotāju blīvums	Iedzīvotāju skaits uz 1 km ²	≤ 20	Infrastrukturā un pakalpojumu pielāgošana iedzīvotāju skaitam (gan sarūkošai, gan pieaugošai tendencei)
2	Iedzīvotāju skaita pieaugums pēdējo 10 gadu laikā	Iedzīvotāju skaita izmaiņas starp 10 gadu perioda pirmo un pēdējo gadu, %	≤ 0	
3	Dabiskā pieauguma īpatsvars	Dabiskā pieauguma īpatsvars no kopējā iedzīvotāju skaita (kopā 10 gadu periodā), %	≤ -5%	Ekonomiskās aktivitātes veicināšana ar uzņēmējdarbības atbalsta pasākumiem, lai atbalstītu ģimenes un piesaistītu darba spēku
4	Migrācijas saldo īpatsvars	Migrācijas saldo pēdējo 10 gadu laikā īpatsvars no iedzīvotāju skaita pēdējā gadā, %	≤ 0	
5	Novecošanas temps	Iedzīvotāju skaits vecumā virs 64 gadiem attiecībā pret iedzīvotāju skaitu vecumā līdz 15 gadiem, %	≥ 210	Cilvēkkapitāla attīstība un noturēšana , veicinot izglītības un mācību iespējas, kā arī sociālo atbalstu, veselības aprūpi
6	Atkarības indekss	Iedzīvotāju skaits virs 64 gadiem attiecībā pret iedzīvotāju skaitu darbības vecumā (15-64 gadi), %	≥ 30	

Avots:: L. Alama-Sabater, V. B.-T.-A.-C. (2021). Drivers of depopulation and spatial interdependence in a regional context. Cities, 114., [avots](#) un KPMG eksperti (K. Kovaļevskis) 2022. gads

Var pieņemt, ka pašvaldības ar zemiem vai neesošiem depopulācijas riskiem ir ar pietiekami augstu kapacitāti, lai attīstītos pastāvīgi ar nelielu ārējo atbalstu

Riska līmenis	Riska faktors	Pašvaldības līmenis	Būtiskākās veicamās darbības, kam nepieciešamas ārējas intervences vai vadlīnijas
0 (Nav)	Nav	7 (RPR, RMA)	<ul style="list-style-type: none"> Salīdzinājumā ar pārējām pašvaldībām, šīs ir pastāvīgākas un spēj risināt savas vajadzības arī bez ārējām intervencēm. Papildus to attīstību veicina tirgus situācija, ko raksturo augstāka privātā sektora interese veikt investīcijas un nodrošināt iedzīvotājiem nepieciešamos pakalpojumus.
1 (Ļoti zems)	Augsts atkarības līmenis	1 (RPR, RMA)	<ul style="list-style-type: none"> Atšķirībā no depopulācijas riskiem pakļautajām pašvaldībām, šajās pašvaldībās ir ekonomiski pamatotāk veidot jaunu infrastruktūru pakalpojumu sniegšanai, ja sasniegta esošās infrastruktūras maksimālā kapacitāte.
2 (Zems)	<ul style="list-style-type: none"> Negatīva iedzīvotāju skaita dinamika un negatīvs migrācijas līmenis Nepietiekams dabiskais pieaugums un augsts atkarības līmenis 	2 (VPR, ZPR, abas atrodas RMA)	<ul style="list-style-type: none"> Atsevišķām pašvaldībām ar zemu risku ir skaidri identificējami sākotnējie depopulācijas riska faktori: <ul style="list-style-type: none"> Augsts atkarības līmenis, kas norāda uz sociālo pakalpojumu pieejamības nepieciešamību Negatīva iedzīvotāju skaita dinamika, negatīvs migrācijas līmenis un nepietiekams dabiskais pieaugums, kas norāda uz nepieciešamību pilnveidot dzīves vides kvalitāti (piemēram, ārtelpu un dzīvojamo fondu)

Avots: KPMG priekšlikumi

© 2025 KPMG Baltics SIA, Latvijā reģistrēta sabiedrība ar ierobežotu atbildību un KPMG neatkarīgu dalībfirmu, kuras saistītas ar Apvienotajā Karalistē reģistrētu privātu garantiju sabiedrību "KPMG International Limited", globālās organizācijas dalībfirmu. Visas tiesības aizsargātas.

Pašvaldībās ar vidēji zemu vai augstu risku nepieciešamas intervences, lai straujāk uzlabotu uzņēmējdarbības vidi un dzīves vides kvalitāti

Riska līmenis	Riska faktors	Pašvaldības	Būtiskākās veicamās darbības, kam nepieciešamas ārējas intervences vai vadlīnijas
3 (Vidēji zems)	<ul style="list-style-type: none"> Negatīva iedzīvotāju skaita dinamika Negatīvs migrācijas līmenis Augsts atkarības līmenis 	Valstspilsētu pašvaldības – Jelgava, Liepāja – un Ogres novads (arī Ogre ir valstspilsēta). Atsevišķi – arī Valmieras valstspilsēta.	<p>Galvenokārt jākoncentrējas uz pretošanās un pieņemšanas darbībām:</p> <ul style="list-style-type: none"> Uzņēmējdarbības vides attīstībai būtu īpaša nozīme un potenciāls saglabāt depopulācijas riskus samērā stabilus un kontrolētus Investīcijas publiskajā ārtelpā, lai veicinātu dzīves vides pievilcību Dzīvojamā fonda modernizācija iedzīvotāju piesaistei un ģimenēm piemērotai videi Pilsoniskā aktivitāte un darbs ar jaunatni iedzīvotāju piederības veicināšanai un noturēšanai Sociālie pakalpojumi atbilstoši sabiedrības novecošanās tendencēm
4 (Vidēji augsts)	<ul style="list-style-type: none"> Negatīva iedzīvotāju skaita dinamika Nepietiekams dabiskais pieaugums Negatīvs migrācijas līmenis Augsts atkarības līmenis 	Valstspilsētu pašvaldības – Rīga, Daugavpils, Rēzekne, Ventspils. Atsevišķi – arī Jēkabpils valstspilsēta.	

Avots: KPMG priekšlikumi

© 2025 KPMG Baltics SIA, Latvijā reģistrēta sabiedrība ar ierobežotu atbildību un KPMG neatkarīgu dalībfirmu, kuras saistītas ar Apvienotajā Karalistē reģistrētu privātu garantiju sabiedrību "KPMG International Limited", globālās organizācijas dalībfirmu. Visas tiesības aizsargātas.

Pašvaldībās ar augstu un ļoti augstu depopulācijas risku iedzīvotāju skaita samazināšanās tendence ir jāpieņem un jāstiprina spējas tai kvalitatīvi pielāgoties

Riska līmenis	Riska faktors	Pašvaldības	Būtiskākās veicamās darbības, kam nepieciešamas ārējas intervences vai vadlīnijas
5 (Augsts)	Dažādas 5 rādītāju robežvērtību kombinācijas	23 (ZPR, VPR, LPR, KPR, Austrumu pierobeža, Piekraste)	<p>Vispārēji ieteikumi:</p> <ul style="list-style-type: none"> Stiprināt pašvaldību darbinieku kapacitāti, lai nodrošinātu iespējami augstu pakalpojumu kvalitāti un nodrošinātu efektīvus lēmumus par finansējuma izlietošanu Veicināt resursu un darbinieku koplietošanu, balstoties uz reģionālas nozīmes attīstības centriem un sadarbību starp pašvaldībām Daudzfunkcionālu un mobilu pakalpojumu izstrādāšana un veicināšana <p>Galvenokārt jākoncentrējas uz pieņemšanas darbībām:</p> <ul style="list-style-type: none"> Jāsauglabā iedzīvotāju dzīves kvalitātes pamataspekti – izglītības, veselības aprūpes, kultūras un sociālajā jomā –, kā arī jāveicina vietējā identitāte un piederība Sabiedriskā transporta sistēmu uzturēšana un pilnveidošana, lai nodrošinātu savienojamību zemā iedzīvotāju blīvuma dēļ Digitalizācija, lai uzlabotu efektivitāti, veicinātu e-pakalpojumu pieejamību un radītu priekšnosacījumus jaunu, attālinātu darba vietu radīšanai un pieejamībai Dzīvojamā fonda modernizācija iedzīvotāju piesaistei un ģimenēm piemērotai videi Pilsoniskā aktivitāte un darbs ar jaunatni iedzīvotāju piederības veicināšanai un noturēšanai Sociālie pakalpojumi atbilstoši sabiedrības novecošanās tendencei <p>Pretošanās darbībām nepieciešama rūpīga pamatojuma izvērtēšana:</p> <ul style="list-style-type: none"> Uzņēmējdarbības vides attīstība – pozitīva ietekme iespējama, ja novecošanās rādītāji ir salīdzinoši zemāki, kas liecina par pieejamāku darbaspēku Jaunas infrastruktūras veidošana rūpīgi jāizvērtē, primāri jāveic ieguldījumi esošās infrastruktūras atjaunošanā un daudzfunkcionālā izmantošanā
6 (Ļoti augsts)	<ul style="list-style-type: none"> Zems iedzīvotāju blīvums Negatīva iedzīvotāju skaita dinamika Nepietiekams dabiskais pieaugums Negatīvs migrācijas līmenis Augsts novecošanās līmenis Augsts atkarības līmenis 	2 (LPR, Austrumu pierobeža)	

Avots: KPMG priekšlikumi

Paldies!

Kristaps Kovalevskis

KPMG Baltics SIA Direktors

Stratēģijas un biznesa procesu konsultācijas

E: kkovalevskis@kpmg.com

T: +371 28447273

Šajā dokumentā apkopotā informācija ir vispārīga un nav paredzēta kādas konkrētas fiziskas vai juridiskas personas situācijas apskatam. Lai arī mūsu mērķis ir sniegt precīzu un savlaicīgu informāciju, nav iespējams garantēt, ka informācijas saņemšanas brīdī tā vēl arvien būs precīza vai ka tā būs precīza nākotnē. Nevienam savā rīcībā nevajadzētu paļauties uz šo informāciju bez atbilstošas profesionālas konsultācijas, rūpīgi izpētot konkrēto situāciju.

KPMG nosaukums un logo ir preču zīmes, kuras KPMG globālās organizācijas neatkarīgās dalībfirmas izmanto saskaņā ar licences noteikumiem.

© 2025 KPMG Baltics SIA, Latvijā reģistrēta sabiedrība ar ierobežotu atbildību un KPMG neatkarīgu dalībfirmu, kuras saistītas ar Apvienotajā Karalistē reģistrētu privātu garantiju sabiedrību "KPMG International Limited", globālās organizācijas dalībfirma. Visas tiesības aizsargātas.

Dokumentu klasifikācija | KPMG publisks